
DE KERKTOREN IN HILVARENBEEK, UITKIJKPUNT NAAR DE VRIJHEID

door captain M.G. Bond OBE, MC

In ongeveer vijf jaar bekwaamde ik mij in de kunst van de ballistiek, wat in feite neerkomt op het leren omgaan met het bedienen van zware wapens zoals kanonnen. Een van de oefeningen tijdens deze opleiding bestond eruit dat ik mij aan de rand van de Salisbury-vlakte moest opstellen, waar, zo werd verondersteld, de vijand een met brandnetels en struikgewas begroeid stuk wildernis op de helling tegenover mijn positie zou bezetten. Alles verliep tot tevredenheid van mijn instructeur en ik keek uiteraard uit naar de dag waarop ik mijn tijdens harde trainingen verworven vaardigheden effectief in de praktijk zou kunnen tonen.

Een minder prettige bijkomstigheid is evenwel dat de tijdens een opleiding geleerde lessen vaak niet met de werkelijkheid van een gevecht overeenkomen.

Hilvarenbeek was echter in alle opzichten de plek, waar ik de fijne kneepjes in de praktijk kon brengen. Natuurlijk zal de vijand geen positie zoeken in een dal of een heuvelrug wanneer je zelf al de tegenoverliggende rug hebt bezet. Ook zullen ze zich niet blootgeven, zodat je het vuur moet richten op die plaatsen, waar de tegenstander zich waarschijnlijk ophoudt en moeilijkheden zou kunnen veroorzaken. In plaats van een vooraf vastgesteld doel te beschieten is het dan zaak het gehele gevechtsterrein onder vuur te nemen.

Maar nu naar Hilvarenbeek. In die plaats, vanaf één van de mooiste kerktorens van Nederland, kon ik het gehele terrein vóór me observeren en mijn geleerde ballistische vaardigheden aan de praktijk toetsen. De bewuste toren was een fraai bouwwerk van rode baksteen met een houten bovenbouw zoals in dit deel van Nederland veel voorkomt; ik zou het uitvormig willen noemen. Het onderste deel van de bovenbouw heeft de vorm van een piramide en gaat op tweederde van de hoogte over in een balvormige verdikking. Aan de bovenzijde van deze bal bevindt zich een ballustrade, waarna de piramidevormige spits zich naar boven toe voortzet.

Het kostte veel moeite deze toren te bestijgen. Door de wenteltrap raakte je volkomen uitgeput, zodat je op het laatst duizelig en onpasselijk op de spits aankwam. In de bovenbouw was bovendien geen ladder aanwezig en omdat de wanden schuin naar binnen hielden, moest je je bij het klimmen stevig aan de balken vasthouden.

Maar het uitzicht dat zich dan aan je ontrolde, deed alle vermoeienis vergeten. De blik over de wereld onder je, gaf je ontegenzegg'lijk een bepaald gevoel van macht dat duidelijk zwaarder woog dan het gevoel van onveiligheid.

Zo herinner ik me hoe op een dag, juist na het invallen van de duisternis, de vijand vanuit het bosterrein het vuur opende.

Ik had de wacht bij onze waarnemingspost op het platform boven de torenkegel en kon duidelijk zien hoe de granaten omhoogschoten. Na het bereiken van het hoogste punt van hun baan zag ik ze langzaam boven het dorp naar beneden komen, waar ze, zo leek het mij toe, met een zacht plofje als een stuk vuurwerk, uiteenspatten.

Soms werd mijn post overdag met granaten beschoten, waarbij de hete scherven beangstigend dichtbij langs mij heen scheerden.

Op een bepaald moment steeg duidelijk waarneembaar tegen de achtergrond van het zware geboomte een kleine rookpluim op uit de loop van een Duits kanon. Voor mij het signaal om het vuur te beantwoorden: wij schoten terug en hadden de rookpluimen als makkelijk doel. Een toren mag dan een eenvoudig doel schijnen, in de werkelijkheid is een kerk tussen huizen vanaf een grote afstand moeilijk te traceren. Het afgeven van vuur vanaf een hoger gelegen plek op een vast punt is daarentegen heel wat makkelijker. Ik was dan ook steeds de winnaar van de vuurduels en vijandelijke pogingen mij te beschieten werden dan ook meestal in de kiem gesmoord.

Hilvarenbeek is gebouwd op een kleine verhoging in het terrein, waar de kerk aan de rand van het open veld als een trouwe wachter over waakt. Aan de ene zijde van het dorp strekken zich dichte bossen uit, terwijl de andere kant uitkijkt tot aan de torens van Tilburg. Ik kon de weg die vanuit het oosten Tilburg binnenloopt, beschieten en zien hoe de granaten zeven mijl verderop zachtjes uiteenspatten.

Als uitkijkpost was de kerktoren van Hilvarenbeek de vervulling van de droom van iedere artillerist.

NAWOORD

De Britse Essex Yeomanry (147th Field Artillery) heeft als onderdeel van de Britse 8th Armoured Brigade een rol gespeeld bij de bevrijding van het zuiden van ons land in de herfst van 1944. In het jaarboek 1991 van dit regiment, *The Essex Yeomanry Journal*, verscheen bovenstaande bijdrage van de hand van een voormalige artillerie-waarnemer. De vertaling daarvan werd overgenomen uit "Terugblik '40 - '45", Maandblad van de documentatiegroep '40 - '45. 30e jg., nr. 9, November 1992.